

Un home valent

Avui, 25 de març del 2009

Andreu Gomila

La intensa, atrafegada i valenta vida de Ricard Salvat va dir ahir adéu, als 74 anys. Va ser al migdia, a l'Hospital Clínic de Barcelona, on estava ingressat des de feia una setmana i mitja a causa d'un vessament cerebral. L'home que, venint d'Alemanya als anys cinquanta, va renovar de dalt a baix el teatre català, molt tocat davant el setge implacable del franquisme, va morir envoltat de la família i amb la presentació de la reedició de la seva novel·la *Animals destructors de lleis*, prevista. Els seus han decidit mantenir la data de l'1 d'abril per recuperar una obra que va guanyar el premi Joanot Martorell del 1959 amb un jurat de luxe (Carles Soldevila, Salvador Espriu, Joan Fuster, Rafael Tasis i Maria-Aurèlia Capmany) per demostrar la valentia de Salvat, sempre amb projectes entre mans. La capella ardent s'instal·larà avui al tanatori de les Corts, des de les 13.30 h fins a les 21.00 h. Demà s'obrirà a les vuit del matí i a les 11.30 h se celebrarà una cerimònia en el seu honor.

Tot i la importància de la seva figura en el camp de la direcció escènica i l'ensenyament, ens hem de remuntar a l'any

2002 per trobar el seu nom en un cartell d'un gran teatre del país. Va ser al Teatre Lliure, amb la reedició de *Ronda de mort a Sinera*, una obra a partir de textos d'Espriu que va marcar una època des de la seva estrena al Romea, el 1965. Els més joves, malauradament, només han pogut veure aquesta peça, una cosa petita estrenada a Reus i la Sala Muntaner el 2006 (*Mika i el paradís*, del debutant Francesc Cerró) i la seva última creació, *Un dia, Mirall trencat*, de Mercè Rodoreda, estrenada al Teatre Borràs l'11 de setembre del 2008. També va dirigir, el 2007, la Nit de Poetes de Sant Cugat. Del 1984 al 2009 només va dirigir una desena d'obres (de les prop de 170 de la seva carrera), un bagatge molt curt. En una conversa que vam tenir fa mig any, arran de l'obra de Rodoreda, m'explicava que el 1985 va decidir tirar la tovallola: «No em donaven subvencions i ja m'havia arruïnat quatre vegades. Només em quedava l'opció de fer-me freelance».

Salvat va fundar l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual (1960) i l'Escola d'Estudis Artístics de l'Hospitalet de Llobregat (1975) i va dirigir el Festival Internacio-

nal de Teatre de Sitges (1977-1986) i el Festival Internacional de Teatre de Tortosa EntreCultures (2004-2006), ciutat on havia nascut, el 17 d'agost del 1934. Molt abans de tot això, però, el 1956 va crear el germen del que seria l'eix de la seva manera d'entendre les arts escèniques, Teatre Viu. Amb Miquel Porter i Moix i Helena Estellés va formar un grup teatral amb la intenció d'arriscar. El 1959, en tornar d'Alemanya, posaria en pràctica tot el que hi havia après, que passava pel realisme èpic brechtian, una dicció acurada i la fusió de les arts damunt l'escenari.

Va ser catedràtic d'arts escèniques a la UB (1973), on va estudiar filosofia. En aquells anys es va relacionar amb Feliu Formosa, Salvador Giner i Josep Maria Carandell. De seguida va coincidir amb Carandell en un camí comú: posar en escena teatre català. Espriu, Rusiñol, Rodereda, Benguerel, Guimerà, Villalonga, Joan Oliver i Capmany van passar per les seves mans. Brecht, Handke, Sartre o Pirandello serien també objecte de la seva devoció. Un dels mèrits de Salvat és que es va creure la cultura catalana, la seva literatura, i la va tractar com es mereix, com poca gent de teatre d'aquest país ha fet. «Amb el teatre català t'ho has de treure tot del cap, no hi ha vídeos per poder inspirar-se o copiar», deia.

El director d'escena se sentia maltractat, per l'arraconament sofert. «Som un país maximalista. Som un país destructor. Som escorpinacis. Tenim complex de colonizadito: creiem que tot el de fora és millor», comentava. El cert és que estava molt interessat en el que passava aquí, i també en el que succeïa a fora, i últimament havia seguit de prop l'obra cinema-

togràfica de Marc Recha. I no s'estava de criticar la línia dels teatres públics. «No tenen memòria», comentava. Ell, que havia estat amic d'Espriu —«m'orientava i m'aconsellava»—, un altre dels grans d'aquests país enterrats doblement, sabia perfectament què significa l'oblit. El crític Gonzalo Pérez de Olaguer, a *Els anys difícils del teatre català*, deixa clar que les propostes de Salvat, a primers dels 70, estaven molt per sobre del que es programava aleshores.

Últimament estava immers en el projecte del Museu del Teatre Català, amb seu a Reus, encàrrec que li havia fet l'Ajuntament d'aquesta ciutat. Lamentablement, aquest projecte està aturat perquè la regidora de Cultura, Empar Pont, no ho veu viable sense el suport de la Generalitat i de l'Institut del Teatre. Aquest museu s'havia de nodrir de fons com ara el Teatre Fortuny, l'Institut del Teatre i la col·lecció privada del mateix Salvat.

El novembre passat va ser guardonat amb el premi Butaca d'Honor a la trajectòria teatral, únics premis nacionals concedits per votació popular, una distinció que es va guanyar a pols amb el seu mestratge i dinamisme mantinguts al llarg de moltes dècades, com es va poder comprovar el 2003, amb l'exposició que se li va dedicar a la Virreina.

El 1996 va ser guardonat amb la Creu de Sant Jordi i el 1999 va rebre el Premi Nacional de teatre. També va rebre la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de la Ciutat de Barcelona, el 2003, i el premi Arlequí a primers del 2009. De vegades, algú té la sort de rebre els honors en vida, tot i que sempre, en casos com el de Ricard Salvat, facin curt.